

JEOPOLİTİK DEĞİL, JEO-NARSİSİZM STRATEJİK ÇUKUR

İmdat DEMİR — Filozof Kirpi

ÖZET

Bu metin, Ahmet Davutoğlu'nun "Stratejik Derinlik" tezini teorik bir kuram değil, iyi pazarlanmış bir jeopolitik jeo-narsisizm ve "cosplay" olarak teşhir ediyor. Kitap; tarih şeritleri, medeniyet güzergâhları ve Osmanlı nostaljisiyle şişirilmiş bir kader anlatısı üretirken, güç dengesi, kapasite, sınıf, sermaye, kurum kalitesi ve askerî mimari gibi sert parametreleri sistematik biçimde ihmal ediyor. "Merkez ülke" iddiasının, ekonomik kırılganlık, kurumsal erozyon ve mediokrasi ortamında aslında kolektif bir özgüven balonu olduğu; "komşularla sıfır sorun", "yumuşak güç", "vizyoner diplomasi" gibi sloganların sahada bire bir tersine dönerek yalnızlık, güvensizlik ve bağımlılık ürettiği vurgulanıyor.

Suriye dosyasında bu sözde doktrinin nasıl çöktüğü ayrıntılandırılıyor: Esad'ın birkaç ayda devrileceği yanılgısı, mezhep-sınıf-güvenlik gerçekliğinin okunamaması, sınırların radikal örgütlere koridora dönüşmesi, milyonlarca mültecinin kontrolsüz akışı, Kobani'de tarihsel bir fırsatın iç siyaset korkularına kurban edilmesi, Türkiye'nin ABD-YPG-Rusya üçgeninde pasif, reaktif bir aktöre indirgenmesi; bütün bunlar "stratejisizlik rejimi"nin sonuçları olarak okunuyor. Dış politikadaki bu yöntemsel sapmanın içerde çözüm sürecinin çöküşü, şehir savaşları, güvenlik devleti, kutuplaşma ve toplumsal güvensizlik olarak geri döndüğü belirtiliyor.

Son bölümde Serbestiyet, Davutoğlu'na eleştirel metinlere kapanıp onu aklayan yazılara alan açan, kendini "özgürlükçü" diye tanıtan ama fiiliyatta patronaj ve itibar rehabilitasyonu işlevi gören bir medya serası olarak otopsiye yatırılıyor. Metin, 2009-2025 dış politika çizgisini "doktrin" değil, ağır bedelli bir stratejisizlik rejimi olarak adlandırma çağrısıyla bitiyor.

SUMMARY

This text exposes Ahmet Davutoğlu's "Strategic Depth" not as a serious theory of international relations, but as well-marketed geopolitical narcissism and cosplay. The book builds an inflated destiny narrative with history timelines, civilizational routes and Ottoman nostalgia, while systematically neglecting hard parameters such as power balances, state capacity, class and capital structures, institutional quality and military architecture. The "central country" claim, made in a context of economic fragility, institutional erosion and mediocracy, is read as a collective ego balloon; slogans like "zero problems with neighbors", "soft power" and "visionary diplomacy" theatrically circulate as concepts yet flip on the ground into isolation, mistrust and deepened dependency.

The Syrian file is presented as the concrete scene of this doctrinal collapse: the fantasy that Assad would fall in a few months, the failure to read sectarian-class-security realities, borders turning into corridors for radical groups, the uncontrolled influx of millions of refugees, the historic Kobani opportunity sacrificed to narrow domestic fears, and Turkey's reduction to a reactive, secondary actor between the US, YPG and Russia; all of these are interpreted as outcomes of a "regime of non-strategy". The same methodological

deviation comes back inside Turkey as the breakdown of the Kurdish peace process, urban warfare, expansion of the security state, polarization and long-term social distrust.

Finally, Serbestiyet is dissected as a media greenhouse that brands itself liberal and pluralist while shielding Davutoğlu from serious critique and offering him a platform for rehabilitation. The text concludes by naming the 2009–2025 line not as a “doctrine”, but as a costly regime of strategic failure.

STRATEJİK DERİNLİK DEĞİL, JEOPOLİTİK COSPLAY: TÜRKİYE’NİN EN PAHALI FANTEZİSİ

Ahmet Davutoğlu'nun “Stratejik Derinlik” metni, Türkiye’de uzun süre “teori” diye dolaştı ama soğukkanlı baktığında bunun ciddi bir uluslararası ilişkiler kuramı değil, iyi pazarlanmış bir **jeopolitik cosplay**¹ olduğunu görüyorsunuz; kitap baştan sona, tarih şeritleri, medeniyet güzergâhları, harita romantizmi ve Osmanlı nostaljisiyle doldurulmuş bir “kader anlatısı”, fakat güç dengesi, kapasite, sınıf, sermaye, askeri mimari gibi gerçek parametreler konusunda şaşkıncı derecede yüzeysel. Davutoğlu, Türkiye’yi “merkez ülke” ilan ederken ekonominin kırılganlığını, ordunun tasfiye süreçlerini, dışişlerinin kurumsal çürümesini neredeyse hiç hesaba katmıyor; haritada ortada olmakla uluslararası sistemde merkez olmak arasındaki farkı bilerek mi yok sayıyor, yoksa gerçekten mi anlamıyor, orası bile tartışmalı. Teorinin iskeleti, “tarihî miras + coğrafi konum = liderlik” denkleminde dayanıyor; bu, kahve sohbeti için hoş bir cümle olabilir ama devlet aklı kurmak için trajik derecede yetersiz. Stratejik Derinlik, daha ilk sayfalarda kendini ele veriyor: kavram çok; ama kavramların hiçbiri sınanabilir, ölçülebilir, realist bir çerçeveye oturmuyor. Kısacası, bu metin dünya siyasetini açıklamıyor; Türkiye’nin kendi kendine anlattığı bir üstünlük masalını süslüyor.

Davutoğlu'nun dilinde “merkez ülke” lafı o kadar sık geçiyor ki, sonunda kişi “merkez” kelimesine değil, kişinin kendi egosuna bakmaya başlıyor; merkez iddiası, ekonomik kapasiteyle, teknolojik seviye ile, hukuk devletiyle, kurumsal istikrarla, askeri caydırıcılıkla desteklenmeyince, ortada teori değil, şişirilmiş bir özgüven kalıyor. Türkiye 2000’ler boyunca borca dayalı büyüme, kurumsal erozyon, kadrolaşma, **mediokrasi**²,

---

¹ **Jeopolitik cosplay**, Türkiye'nin Davutoğlu döneminde Suriye sahasında sergilediği stratejik illüzyonun, yani devlet kapasitesini bir kostüm gibi giyip büyük güç rolü oynama hevesinin adıdır; Stratejik Derinlik’in tarih romantizmiyle şişirilmiş teorik balonu, sahada Rusya–ABD–İran üçlüsünün gerçek gücüyle karşılaşınca patlamış, Kobani’de alınmayan karar hem Kürtlerle tarihsel ittifak penceresini hem ABD karşısındaki diplomatik manevra alanını kapatmış, sınır hattının radikal örgütlerin koridoruna dönüşmesi içerde hendek savaşlarına, güvenlik devletinin genişlemesine ve toplumsal travmaya yol açmış, milyonlarca mültecinin kontrolsüz akışı ekonomik ve demografik kırılma yaratmış, dış politikadaki bu stratejisizlik rejimi içeride otoriterleşmeyi beslemiş, Serbestiyet gibi “özgürlükçü” maskeli mecralar Davutoğlu eleştirilerini dışlayarak bu cosplay’in medya ayağını kurmuş, akademik jargonla süslenmiş söylemler devlet aklının yerini almış, kapasitesiz cesaret politikaya, politik cesaret körlüğe, körlük ise ülkeyi yabancı aktörlerin sahasına sürüklemiş; bütün bu tablo Heterobilim Okulu perspektifinden tek cümlede özetlenebilir: Türkiye bir dönem kendi jeopolitik gerçekliğini sahici analizlerle değil, rol yapan bir vizyoner figürün kostümlü fantezisiyle okudu ve o rolün sahnesi çökerken geriye yalnızca enkaz, bedel ve pişmanlık kaldı; **çünkü jeopolitik cosplay, stratejinin değil egonun kılığıdır ve sahneden inildiğinde makyajı değil yalnızca yıkımın ağırlığı gerçektir.**

² **Mediokrasi**, kabiliyetin değil konforun iktidaridir; vasatın kendi kendini çoğaltarak yönetim pozisyonlarına tırmandığı, liyakatin lüks, bilginin tehdit, eleştirinin suç, yaratıcılığın ise sistem için virüs sayıldığı bir toplumsal rejimdir. Burada yönetenler en iyiler değil, en zararsız görünenlerdir; çünkü mediokrasi, yeteneğin gölgesinden bile korkanların kurduğu görünmez bir kast sistemidir. Üniversitede promosyon akademisyen, bürokraside torpilli memur, medyada yüzer-gezer yorumcu, siyasette slogan sahibi ama düşünce fakiri figürlerin çoğaldığı her alan mediokrasinin habitatıdır; vasatın birbirini kolladığı, eleştirenin dışlandığı, fark

akademik çölleşme yaşarken Davutoğlu ısrarla “biz artık çevre değiliz, merkeziz” diyor; bu tablo, Weberci anlamda rasyonel devlet aklı ile değil, narsistik medeniyet fantezisiyle açıklanabilir. “Komşularla sıfır sorun”, “çok boyutlu dış politika”, “yumuşak güç”, “ritmik diplomasi” gibi sloganlar, teorik kavram gibi dolaştırılıyor ama aslında pazarlama etiketinden ibaret; içi doldurulmadığında bu etiketlerin hepsi birer ironik tersine dönüşle sonuçlanıyor: komşularla sıfır sorun değil, komşusuz sorun; çok boyutlu dış politika değil, her cephede yalnızlık; yumuşak güç değil, sürekli sertleşen ve küçülen kudret. Stratejik derinlik dediği şey, sahada bizzat uygulandığında stratejik derinsizliğe dönüşüyor.

Bu metnin epistemik problemi şurada düğümleniyor: Davutoğlu tarihi veri olarak değil, duygusal gerekçe olarak kullanıyor; Osmanlı hinterlandı, Balkanlar, Kafkasya, Ortadoğu ve Kuzey Afrika harita üzerinde bir duygu haritası gibi işleniyor, fakat bu coğrafyalardaki sınıf ilişkileri, rejim tipleri, sermaye blokları, etnik–mezhepsel fay hatları, emperyal rekabet düzenekleri ciddi bir analize tabi tutulmuyor. Tarih, analitik bir laboratuvar değil, duygusal doping işlevi görüyor; “bir zamanlar biz vardık, yine oluruz” cümlesi bir strateji cümlesi değil, teselli cümlesi. Uluslararası ilişkilerde temel soru şudur: Kaynağın ne, kapasiten ne, ittifak ağın ne, kırılmanın ne? Stratejik Derinlik bunlara net cevap vermiyor; onun yerine, “Türkiye etrafında kuşak kuşak istikrar havzaları kuracak, kriz değil vizyon yönetecek, düzen kurucu aktör olacak” gibi havada asılı kalan temenniler sıralıyor. Teori dediğin, başarısızlık ihtimalini de içerir; Davutoğlu’nun metninde başarısızlık ihtimali yok, çünkü o metin bir teori değil, kendi kendini kutsayan bir niyet beyanı.

Bu sözde teorinin içindeki en **kritik kırık nokta, güç–kapasite–iddia üçgenindeki uçurumdur**; Türkiye’nin ekonomik göstergeleri, teknoloji üretim seviyesi, kurumsal kalitesi ve güvenlik mimarisi orta düzey bir yarı–çevre ülkeyi işaret ederken, Davutoğlu söylemi, Türkiye’yi “küresel oyun kurucu” pozisyonuna zorluyor. Bu zorlama, içeride milliyetçi–İslamcı tabana çok hoş gelen bir rüya üretse de dışarıda yalnızca güvensizlik ve alay konusu oluyor; çünkü diplomaside herkes bilanço okumasını bilir, kimsenin Türkiye’nin iç piyasada satılan reklam filmine kanacak lüksü yoktur. Filozof Kirpi’nin “Stratejisizliğin Stratejisi” metninde tarif ettiği gibi, AKP dönemi dış politika aslında devlet aklının cemaatçi duygulara, kurumsal reflekslerin lider psikolojisine, rasyonel çıkar analizinin seçim ajitasyonuna kurban edilmesinden ibaretti; Stratejik Derinlik, bu kurban ediş teorik meşruiyet süsü sağladı, o kadar.

Davutoğlu bu metinde “Türkiye kanat ülke değil, merkez ülke” diye ısrar ederken, aslında Türkiye’yi küresel sistemin merkezine değil, emperyal rekabetin tam kavga alanına sürüklüyordu; merkez olmak, çatışma eksenlerinin ortasında kontrolsüz bir şekilde durmak demek değildir, aksine, çatışmayı yönetebilecek ekonomik–askerî–diplomatik kapasiteye sahip olmak demektir. Türkiye bu kapasiteye sahip olmadığı hâlde, söylem üzerinden merkeze zorlandığı için, sonuç: ABD ile kriz, AB ile kopuş, Rusya ile bağımlılık, Arap dünyasıyla güvensizlik, İran’la gerilim, Kürtlerle derinleşen uçurum şeklinde somutlaştı. Stratejik Derinlik, Türkiye’yi Soğuk Savaş’tan kalma statükocu çizgiden çıkarıp bağımsızlaştırmadı; aksine, Batı’ya bağımlılığı görünmezleştiren, Rusya ve Körfez’e bağımlılığı ise “alternatif eksen” diye makyajlayan bir bağımlılık haritası üretti. Böylece hem Baykan Sezer’in işaret ettiği yapısal bağımlılık ilişkileri devam etti, hem de üstüne bir de mezhepçi–romantik bir dış politika kabuğu bindi; yani hem periferide kaldık, hem de ortalıkta “merkez” diye dolaşmaya başladık, tam bir epistemik trajedi.

---

yaratmak isteyen “fazla akıllı” etiketiyle kenara itildiği sessiz bir çürüme düzenidir. Bu düzende kararlar veriye göre değil algıya göre alınır; pozisyon bilgiyle değil yakınlıkla belirlenir; iktidar sahipleri güçlü değil, ortalama kalabalığın onayına bağımlıdır. Mediokrasi en tehlikelisini içerde yapar: toplumu aşağıya çeker, yeteneklileri küstürür, eleştirel aklı cezalandırır, yaratıcı zihinleri sürgüne yollar ve sonunda bütün ülkeyi vasatın konfor alanına mahkûm eder. **Filozof Kirpi: “Mediokrasi, zekânın değil uyumsuzluğun iktidaridir; vasat çoğalınca memleket küçülür.”**

Tezin savunucusu Davutoğlu, yıllar sonra Suriye metninde "Stratejik Derinlik'i Suriye'ye indirgemek haksızlıktır" diye şikâyet ediyor; aslında bu cümle, teorisinin kendi uygulama sahasında çuvalladığını zımnen kabul etmesidir, çünkü gerçekten çalışan bir teoriyi kimse tek bir dosyaya indirgemekle suçlayamaz, o teori zaten farklı sahalarda tutarlılık üretir. Buradaki problem, Stratejik Derinlik'in ilk büyük sınama alanının Suriye olması ve bu sınamadan ağır bir çöküşle çıkmasıdır; Suriye politikasındaki her büyük kırılma, teorisinin varsayım setini tek tek çürütmüştür. Davutoğluysa, bu çürümeyi kabul etmek yerine, "biz büyük bir vizyon ortaya koyduk, ama şartlar bozuldu, aktörler yanlış yaptı, Esad, Obama, Putin, iç siyaset..." diyerek sorumluluğu dağıtmaya çalışmış; bu, teorisyenin değil, politikacının refleksi. Teorisyen, yanlış çıktığında "yanıldım" diyebilendir; Davutoğlu ise, sakız gibi "beni yanlış anladılar" retorikğine tutunarak, hem teorik hem etik zeminde geri çekiliyor.

Stratejik Derinlik'in içindeki "komşularla sıfır sorun", "vizyoner ve insani diplomasi", "bölgesel istikrar kuşakları", "kriz değil vizyon yönetimi" gibi ifadeler, ilk bakışta postmodern dış politika jargonuna benziyor ama sakince çözümlendiğinde bunların hiçbirinin işleyiş mekanizmasının tarif edilmediğini görüyorsun; ne hangi aktörlerle hangi çıkarlar üzerinde nasıl pazarlık edileceği, ne hangi risklerin nasıl yönetileceği, ne de hangi krizlerde hangi kırmızı çizgilerin korunacağı net. Teori, "iyi niyetli bir temenni paketi" şeklinde tasarlanmış; ancak dış politika iyi niyetle işlemez, güç, çıkar ve risk üzerinden kurulur. Nitekim pratikte yaşanan da tam bu: iyi niyet söylemiyle yola çıkıp, Suriye'de mezhepçi bloklaşmanın göbeğine konuşlanmak, Mısır'da Müslüman Kardeşler kumarına oynamak, Libya'da iç savaşa taraf olmak, Doğu Akdeniz'de herkesi karşıya alıp "Mavi Vatan" pankartlarıyla iç tarafta milliyetçi konsolidasyon yapmaya çalışmak. Teori, sahada hep tersine dönüyor; bu durumda teoriyi ciddiye almak değil, cenaze namazını kılmak gerekir.

Filozof Kirpi'nin metninde altını çizdiği "stratejisizliğin stratejisi" ifadesi burada tam isabet kaydeder; AKP dış politikası, görünürde son derece teorize edilmiş, kavramsallaştırılmış, kitaplarla, tezlerle, konferanslarla süslenmiş bir strateji gibi dururken, çekirdeğinde aslında günü kurtarma, lider psikolojisini tatmin etme, seçim kazanma ve iç kamuoyuna "büyük devlet" illüzyonu satma pratiğinden ibarettir. Stratejik Derinlik, bu pratiğe ergence felsefî kılıf sağlayan bir dekor işlevi görür; dışarıdan bakıldığında "Türkiye nihayet bir dış politika doktrini geliştirdi" sanılsın diye, içerideyse "biz eskiden eziktik, şimdi tarihin intikamını alıyoruz" duygusu beslensin diye. Gerçekte olan ise şudur: teorisinin bütün ağır kelimelerine rağmen, sahada yürüyen şey düpedüz stratejisizliktir; Suriye bunun en kanlı laboratuvarı, Türkiye bunun en ağır mağdurudur.

Bu birinci bölümde yapılması gereken, Davutoğlu'nun "Stratejik Derinlik"ine asgari bilimsel saygı gösteriyormuş gibi yapan sahte nezaketi çöpe atmak ve çıplak cümleyi kurmaktır: Bu metin, ciddi bir kuramsal çerçeveden ziyade, tarihsel eziklikle ideolojik özgüven arasına sıkışmış bir muhafazakâr yarı entelektüelin, Türkiye'ye kaldıramayacağı bir rol giydirme denemesidir; AKP iktidarı da bunu seve seve aldı, çünkü iç politikada işine yarıyordu. Bunun bedelini ise, bugün ekonomik krizle boğuşan, güvenlik riskleriyle yaşayan, milyonlarca mülteciyi yönetmeye çalışan, çocukları Suriye fotoğraflarıyla büyüyen bu toplum ödüyor. Teori çoktan gömülmüştür; ama mezar taşı hâlâ dik duruyor. Şimdi sıra, o mezar taşına ne yazacağımızı netleştirmekte: "Burada bir ülkenin dış politikasını kitap kapağına baktırarak kurmaya kalkışanların hayali yatıyor."

İkinci bölümde bu hayalin Suriye'de nasıl ete kemiğe bürünüp kan, göç, çöküş ve uluslararası işgal ürettiğini; üçüncü bölümde ise bu enkazın medya tarafındaki aklama merkezi olarak Serbestiyet'in ve Yıldırım Oğur çizgisinin nasıl işlediğini sıkı, blok paragraflarla otopsiye yatıracağız.

STRATEJİK DERİNLİK DEĞİL, TARİHÎ ÇUKUR: SURİYE'DE GÖMÜLEN VİZYON

Suriye dosyasına girdiğinde insanın yüzüne çarpan ilk gerçek, Ahmet Davutoğlu'nun Stratejik Derinlik'te kâğıt üzerinde kurduğu ihtişamlı sahnenin, sahada çökmüş bir dekor olduğudur; o dekorun altında ise bin yıllık bir devlet geleneği değil, dış politika diye kişisel vizyon pazarlayan bir zihniyetin enkazı durur. Davutoğlu'nun kafasında Ortadoğu, tarih boyunca Osmanlı'nın kültürel hinterlandı olarak Türkiye'nin doğal nüfuz alanıydı; bu "doğal nüfuz" fikri öyle güçlüydü ki, demokrasi, ekonomi, sınıf yapısı, mezhep dengesi, dış güçlerin müdahale kapasitesi gibi değişkenlerin hiçbiri önem arz etmiyordu. Ona göre coğrafya, tarihin garantisiydi; tarih de Türkiye'nin bölgeye hükmetmesinin doğal gerekçesiydi. Bu, 21. yüzyılda devlet yönetmek için değil, lise münazarası kazanmak için uygun bir akıl seviyesiydi. Bugün Suriye'de yaşanan mezhepçi yıkımın, milyonlarca mültecinin, bitmeyen çatışma döngüsünün, Türkiye'nin güney hattının yabancı aktörler tarafından parsellenmiş olmasının kökünde tam olarak bu düşünsel gevşeklik yatıyor. Stratejik Derinlik, devlet aklıyla değil, tarihsel romantizmle yazıldığı için, çatışmaların gerçek doğası karşısında ilk temasta eridi; o eriyişin bedelini de bir akademisyen değil, bir ülke ödedi.

Davutoğlu'nun 2010–2012 arasında kurduğu dış politika stratejisinin en belirgin özelliği, Suriye iç savaşını bir geçiş periyodu zannetmesiydi; Esad'ın "birkaç ayda düşeceğini", Müslüman Kardeşler'in iktidara doğru hızla yükseleceğini, Türkiye'nin de bu yeni Ortadoğu düzeninin hem akıl hocası hem de sponsoru olacağını düşündü. Bu, öngörü değil, öngörüsüzlüğün cüretli hâlidir. Suriye, etnik olarak, mezhepsel olarak, sınıfsal olarak ve güvenlik aygıtı bakımından Ortadoğu'nun en kapalı ve en karmaşık devletidir; Esad rejiminin temel dayanağı, ordunun Alevi subay yapısıdır; bu yapı çökmediği sürece rejimin çökmesi mümkün değildi. Ancak Davutoğlu bu gerçeği ya anlamadı ya da bilerek görmezden geldi. "Komşularla sıfır sorun" sloganı ile başlayan sahne, birkaç yıl içinde "komşularla sıfır ilişki"ye dönüştü; hatta komşuların büyük kısmı Türkiye'yi bizzat sorun olarak görmeye başladı. Bunun adı strateji değildir; bunun adı devletin dış politikasını sloganlarla yönetmeye kalkışmak ve sahada duvara toslayınca da "şartlar değişti" demektir.

5

Suriye'de yaşanan felaketin en büyük nedeni, Türkiye'nin rejimin bir süre sonra çökeceğine dair sarsılmaz inancıdır. Bu inanç, diaspora gazeteciliğinin, Körfez medyasının ve Washington yapay iyimserliğinin ürettiği ucuz bir varsayımdı; hiçbir ciddi analizde Esad'ın birkaç ayda gideceği öngörülüyordu. Davutoğlu ise bu varsayımı temel aldı; o kadar ki, 2011 sonbaharında Ankara'nın diplomasi çevreleri, Suriye sonrası düzeni konuşuyordu. Ancak rejim düşmedi; düşmediği gibi İran aktif olarak Esad'ı destekledi, Hizbullah sahaya indi, Rusya hava gücünü soktu. Peki Türkiye ne yaptı? 2012'den itibaren sınırlarını kontrol edemeyen, ülkenin güney hattını örgütlerin geçiş güzergâhına çeviren, diplomatik kapasitesini tüketen, askeri stratejisini idealist hayallere kurban eden bir politika izledi. Suriye iç savaşı tek başına Türkiye'nin değil ama Türkiye'nin doğru pozisyon alması hâlinde yönetilebilir bir bölgesel kriz olabilirdi; fakat Davutoğlu bunu "bölgesel liderlik fırsatı" olarak okudu. O gün yapılan her hamlenin, bugün Türkiye'nin elini bağlayan sonuçları var.

Bu politikanın en ağır sonuçlarından biri, radikal örgütlerin Türkiye sınırında serpilmesi oldu. Sınır hattı 2012–2014 arasında dünyanın en geçirgen coğrafyalarından birine dönüştü; bu geçişkenlik yalnızca Suriye'deki gruplara değil, Türkiye'nin kendi iç güvenliğine de zarar verdi. Ankara, Gaziantep, Reyhanlı... bombalar devlet yönetiminin ihmaliyle içeri sızan terör akımlarının sonuçlarıydı. Davutoğlu bu dönemi açıklarken hâlâ "insani diplomasi yaptık" diyor; oysa insani diplomasi, devlet sınırlarını açık büfe hâline getirmek değildir. İnsani diplomasi, kontrol ve insani yardımın eş zamanlı yürütülmesidir; Türkiye'de bu ikisinden biri vardı, diğeri yoktu. Bugün hâlâ Suriye'den gelen kontrolsüz akış devam ediyor ve Türkiye'nin kapasitesi bu yükü taşımak için yeterli değil. Milyonlarca insanın yerinden edilmesi ve Türkiye'ye akması, tarihin en büyük sosyolojik kırılmalarından biridir; bunu yönetemeyen bir devlet, geleceğini yönetemez.

Suriye'de yapılan stratejik hataların en sembolik olanı, Kobani'de alınmayan karardır. O gün verilen karar— ya da verilmiş gibi yapılmayan karar— Türkiye'nin bölgedeki tüm denklemini değiştirdi. Kobani kuşatıldığında Türkiye'nin elinde altın değerinde bir fırsat vardı: Kürtlerle gerçek bir stratejik ortaklık kurmak, ABD'nin Suriye'yi kendi askeri operasyon sahasına çevirmesini engellemek ve Suriye'nin kuzey hattında Türkiye'nin

kontrolünü pekiştirmek. Fakat Davutoğlu-Erdoğan yönetimi, Kürtlerin siyasi yükselişinden duyduğu korkuyu, bölgesel stratejinin önüne koydu. "Kobani düşecek düşecek" beklentisiyle, tarihin en kritik anlarından birinde Türkiye kendi kapısını kapattı. O gün Kobani'ye yapılacak sınırlı ama stratejik bir destek, hem Kürtlerle ilişkileri hem ABD ile pazarlık gücünü hem de Suriye'deki bölgesel pozisyonu tamamen değiştirebilirdi. Ancak iktidar, dar bir iç siyaset hesabıyla bu desteği vermedi.

Kobani kırılması, sadece bölgesel güç dengesi açısından değil, Türkiye'nin iç güvenlik mimarisi açısından da bir kırılmadır. Kobani'yi yalnız bırakan Türkiye, birkaç yıl sonra şehir savaşlarının, hendek çatışmalarının, bombaların, büyük iç kırılmaların içinde buldu kendini. Çünkü dış politikadaki stratejik tercihler ile içerdeki güvenlik dinamikleri arasında doğrudan bağ vardır. Kobani'de alınmayan karar, Türkiye'nin güney hattını ABD-YPG ikilisinin kontrolüne açtı; ABD sahayı yönetirken Türkiye sadece izledi. PKK'nın moral üstünlük kazanması, örgütün şehir içi lojistik ağlarını güçlendirmesi, Türkiye'nin kendi merkezinde büyük bir güvenlik krizi yaşanması, hepsi bu kararın zincirleme sonuçlarıdır. O gün "Kobani düşerse iç siyaset lehimize döner" sananlar, aslında Türkiye'nin geleceğini sandıktan daha pahalı bir maliyete satmış oldu.

Suriye politikasında ABD'nin rolünün bu kadar artmasının ve Rusya'nın sahayı fiilen ele geçirmesinin bir nedeni de Türkiye'nin stratejik öngörüsüzlüğüdür. 2015'te Rus uçağının düşürülmesi, Türkiye'nin uluslararası hukuk içinde kendini köşeye sıkıştıran en büyük hatalardan biridir; bu hata sonucunda Türkiye'nin Suriye'deki operasyon alanı büyük ölçüde Rusya'nın iznine bağlandı. Yani Türkiye'nin Suriye'de bağımsız hareket etme kapasitesi, bir basın toplantısındaki öfke kontrolsüzlüğüne kurban edildi. Bu, dış politika değil; bu, duygusal reflekslerle oynanan bir hayat memmat oyunudur. Rusya'nın Suriye'de bu kadar güçlenmesi, Türkiye'nin sahadaki avantajını tamamen yok etti ve Türkiye'yi tamamen taktik hamle yapan bir aktöre çevirdi. Taktik hamle yapan aktörler strateji üretmez; strateji üretmeyen aktörler ise masaya hep başkalarının yazdığı plana göre oturur. Türkiye bugün Suriye'de kendi planını değil, Rusya'nın ve ABD'nin planlarını takip etmek zorunda kalıyor.

Suriye'deki göç dalgasının Türkiye'ye maliyeti ise tek başına bir dış politika felaketi olarak tarihe geçecektir. 2011'den bu yana Türkiye'nin üstüne binen insani, ekonomik ve güvenlik yükü, 358 milyar doların çok üzerinde hesaplanıyor. Bu maliyet sadece para değil; bu maliyet, Türkiye'nin geleceğini taşıyamayacağı bir demografik dönüşüme sokmasıdır. Bu dönüşüm, ne sosyal karşılaşmalarla ne devlet politikasıyla yönetildi; tamamen kendiliğinden işledi. Bu kendiliğindenlik ise tam olarak devletin yokluğudur. Türkiye'de mülteciler üzerinden yürütülen politika, dış politikanın başarısızlığının içeriye taşınmış hâlidir; diplomatik masada yönetilemeyen kriz, sınır kapılarından içeri girdi ve Türkiye'nin geleceğinin en büyük tartışmalarından biri hâline geldi.

Davutoğlu hâlâ Suriye politikasını savunuyor; "şartlar değişti, biz iyi niyetle davrandık" diyor. Dış politikada iyi niyetin hiçbir karşılığı yoktur; devlet yönetimi iyi niyetle değil, çıkarla, rasyonaliteyle, kapasiteyle, öngörüyle yürütülür. Suriye'de Türkiye'nin yaptığı şey, kapasitesinin çok üzerinde bir stratejik rol üstlenmeye kalkması ve sonra o rolü taşıyamayıp yabancı aktörlerin operasyon sahasına dönüşmesidir. Stratejik Derinlik, Suriye'de gömülmüştür; gömüldüğü yer Kobani'dir, Halep'tir, Kamışlı'dır, Afrin'dir, İdlib'dir. O mezarın kazıcısı Davutoğlu'dur; gömenler ise dış güçler değil, Türkiye'nin kendi yönetim kadrolarıdır.

Bu büyük tablonun en ironik tarafı ise şudur: Ahmet Davutoğlu, Stratejik Derinlik kitabını kaleme alırken "Türkiye artık edilgen değil, oyun kurucu aktör olacak" diyordu; bugün geriye dönüp baktığımızda Türkiye'nin Suriye'de izlediği politikaların tamamının başka öznelerin oyununa eklemlenen pasif aktörden ibaret olduğunu görüyoruz. Oyun kuran ABD oldu, oyun kuran Rusya oldu, oyun kuran İran oldu; Türkiye ise sahada sadece reaksiyon veren, tepkisel, duygusal, kriz anlarında hareket eden bir pasif aktöre dönüştü. Bu

dönüşümün nedeni, Stratejik Derinlik'in teorik çerçevesinin sahaya hiçbir karşılık üretmemesi ve kitaptaki kavramların gerçekliği temsil etmemesidir. "Merkez ülke", "medeniyet havzası", "komşularla entegrasyon", "jeokültürel alan"... bunlar akademik sunum slaytlarında belki hoş durur ama çatışma sahasında ne karşılığı vardır ne de operasyonel değeri. Devlet yönetimi, entelektüel retorikle değil; somut veri, istihbarat, askeri kapasite, diplomatik öngörü ve güç dengesi hesabıyla yapılır. Davutoğlu ise devleti uzun bir edebiyat konferansına çevirdi; kitap yazmak ile devlet yönetmek arasındaki farkı ayırt edemedi.

Bu hataların toplamı, 2015'ten itibaren Türkiye'nin Suriye'de tamamen "zorunlu taktiklere" sıkışmasına yol açtı. İdlib, Türkiye'nin dış politika bağımsızlığının en açık göstergesidir: Türkiye orada kendi isteğiyle değil, Rusya'nın yönlendirmesiyle duruyor. Her ateşkes anlaşması, Türkiye'nin alanını biraz daha daraltıyor. Türkiye, kendi güney sınırında kendi isteğiyle değil, Moskova'nın icazetiyle varlık gösteriyor. Bu durum, Stratejik Derinlik'in en temel varsayımının—"Türkiye bölgesel güç olarak kendi etkisini tesis edecek"—tam tersidir. Stratejik Derinlik, dış güçlerin Suriye'deki etkisini kırmayı hedefliyordu; sonuçta dış güçlerin etkisi Türkiye'nin devlet stratejisinin omurgasını kırdı. Bu, yalnızca teorik bir çöküş değil; aynı zamanda stratejik bir iflastır.

Buraya kadar gelmişken, Suriye politikasının iç siyasette yarattığı tahribata da bakmak gerekiyor. Çünkü dış politikada yapılan hatalar, Türkiye'de toplumsal dokuyu derinden etkileyen sonuçlara yol açtı. Kürtlerle çözüm sürecinin çökmesi, şehirlerde hendek savaşlarının patlaması, toplumdaki kutuplaşmanın artması, güvenlik aygıtının olağanüstü genişlemesi, yargının güvenlikçi refleksle yeniden dizayn edilmesi... bütün bunlar Suriye'de yapılan hataların iç dünyaya sıçramasıdır. Devletin dış politikası, iç politikayı zehirlledi ve Türkiye, bir dış kriz yüzünden kendi kendini boğan bir ülkeye dönüştü. Bu boğulmanın mimarı, Suriye politikasını bir ideolojik proje olarak okuyan Davutoğlu'dur.

Bugün hâlâ Davutoğlu'nun "biz doğruduk ama dünya yanlış anladı" deme cüreti göstermesi, yalnızca bir politikacının sorumluluk almaktan kaçması değil; aynı zamanda Türkiye'nin yakın tarihine karşı işlenen bir saygısızlıktır. Suriye'de ölen çocukların, sınır hattında vurulan sivillerin, şehir savaşlarında hayatını kaybeden yüzlerce asker ve polislerin, patlayan bombaların, bombalanan evlerin, parçalanan ailelerin, kendi topraklarında mülteci gibi yaşamaya zorlanan insanların yaşadığı acıları "yanlış anlaşılma" kategorisine almak, ancak gerçeklikten kopmuş bir siyasetçinin yapabileceği bir şeydir. Suriye politikası bir hata değil; devlet aklını felç eden bir yönemsel sapmadır.

Bütün bunlar yetmezmiş gibi, Davutoğlu'nun bugün kendisini eleştirmek isteyen yazarlara, akademisyenlere, gazetecilere karşı medya kalkanı oluşturması ve Serbestiyet ve Karar gibi gibi platformlar üzerinden "yumuşak iniş" yapmaya çalışması, politik sorumluluğun inkârıdır. Suriye'nin yıkımında payı olan herhangi bir figür, gerçek demokratik bir kültürde hesap vermek zorundadır; ama Türkiye'de bu figürler köşe yazıyor, demeç veriyor, televizyona çıkıyor, kendilerini akıyor, "aslında hata bizde değildi" diyerek sorumluluğu dağıtıyor. Bu sorumluluk dağıtma mekanizmasının medya ayağı ise Serbestiyet'tir.

Davutoğlu'nun Suriye politikasının faturasını gören herkes biliyor: Bu politika, Türkiye'yi hem dışarıda hem içeride zayıflatan bir stratejisizlik rejimiydi. Devlet politikası "stratejisizlik" üzerine kurulamaz; stratejisizlik kendisini strateji gibi gösterdiğinde ise ortaya daha büyük bir felaket çıkar. Stratejik Derinlik'in "derinlik" diye pazarladığı şey aslında çukurdu, sığıktı; sığık akademik bir dille süslendiğinde derinlik sanıldı; derinlik sandıkça cesaret arttı; cesaret arttıkça hesaplama kapasitesi düştü; hesaplama kapasitesi düşünce ise devlet aklı çöküşe sürüklendi. Bugün geldiğimiz yer tam olarak burasıdır.

Tam bu aşamada hikâyenin en kritik bölümü olan **Kobani'de Kaybedilen Fırsat** devreye girer. Kobani bir coğrafi nokta değildir; Kobani, Türkiye'nin dış politikasının kader noktasındaki eşiktir. Kobani'de yapılan tercih, Türkiye'nin hem Kürtlerle ilişkisini hem ABD ile müzakere pozisyonunu hem Suriye'deki askeri-siyasi

kapasitesini hem de kendi iç güvenliğini belirlemiştir. Bu nedenle Kobani yalnızca bir savaş değil; Kobani, Türkiye'nin stratejik aklının sınavıdır. Ve bu sınavda Türkiye sınıfta kalmıştır.

Kobani'de alınması gereken karar çok açıktı: Ya bölgesel bir aktör gibi davranıp Kürtlerle sahici bir ortaklık kurulacaktı ya da iç siyasetin dar korkularına teslim olup tarihsel bir fırsat heba edilecekti. Türkiye, ikinci yolu seçti. Oysa o gün Kürtlerle yapılacak iş birliği, Türkiye'nin hem bölgedeki pozisyonunu hem ABD karşısındaki pazarlık gücünü hem de Suriye'nin kuzeyindeki güvenlik parametrelerini tamamen değiştirebilirdi. Ama Ankara, Kürtlerin güçlenmesinin iç siyaset için risk oluşturacağına inandı ve Kobani'yi bekle-gör politikasına terk etti. Bu bekle-gör, aslında görmezden gel-çökmesini izle demektir. Kobani düşmedi; ama Türkiye Kobani'nin düşmesini bekleyen bir aktör olarak tarihe düştü.

Kobani'nin düşmemesi, Türkiye'nin dış politika planlarını yerle bir etti. ABD sahaya indi, YPG'yi hibrit bir askeri güce dönüştürdü, Türkiye'nin bölgedeki manevra alanı sıfırlandı. O gün Kobani'ye yapılacak bir sembolik destek bile, hem Kürtlerle yeni bir dönemi hem ABD ile eşit ilişkili bir diplomasi kanalını mümkün kılardı. Fakat Ankara bunu görmedi; görmek istemedi; belki de siyasi olarak göze alamadı. Sonuçta Kobani'de alınmayan kararın bedelini Türkiye yıllarca ödedi: şehir savaşları, hendek çatışmaları, kayıplar, bombalar, toplumsal yarılmalar ve ABD'nin kuzey Suriye'de kalıcı bir askeri-siyasi mimari kurması... Bunların hepsinin kökü Kobani'ye dayanır. Kobani bir şehir değil; Kobani, bir bölgesel gelecek projesinin mezar taşıdır.

Kobani kararının en ağır faturası ise Türkiye'nin kendi toplumuna çıkmıştır. Çünkü dışarıda yapılan stratejik hatalar, içeride toplumsal ayrışmayı artırmış, devlet-toplum arasındaki güven bağına zarar vermiş ve Türkiye'nin siyasi geleceğini uzun yıllar boyunca güvensizlik üzerine kurmuştur. Bu güvensizlik, Türkiye'nin Suriye dış politikasının bir yan ürünü değil; doğrudan sonucudur.

Suriye politikası yalnızca dış politikada yapılan bir hata veya yanlış bir öngörü değildir. Suriye politikası, Davutoğlu'nun kişisel entelektüel iddialarının devlet yönetimine tercüme edilmesiyle ortaya çıkan sistematik bir çöküş örneğidir. Bu çöküşün adı: **stratejisizlik rejimidir**. Stratejisizlik rejimi, kendisini strateji gibi sunar; entelektüel kavramlarla süsler; akademik jargonla paketler; ama sahada dış güçlerin oyuncağına dönüşür. Türkiye'nin başına gelen bela budur.

Ve şimdi, bütün bu yıkımın ardından Davutoğlu hâlâ konuşuyor, yazıyor, Serbestiyet gibi platformlar da ona alan açıyor. Suriye'de yaşanan her şey ortadayken, bu ülkenin geleceğini kurtarmanın yolu önce bu hatalarla yüzleşmekten geçer. Yüzleşmekten kaçan her figür, sadece geçmişini değil, bu toplumun geleceğini de sabote eder. Bu yüzden, gerçek bir demokratik kültürün ilk adımı, Davutoğlu'nun Stratejik Derinlik'i ve Suriye politikasının bir devlet felaketi olduğunu kabul etmektir. Bu kabul olmadan hiçbir şey değişmez; çünkü hakikatle yüzleşmeyen toplumlar, hataların gölgesinde yaşamaya mahkûmdur.

SÖZDE SERBEST, GERÇEKTE ESİR: DAVUTOĞLU'NUN MEDYA SERASI

Serbestiyet'e baktığında ilk gördüğün şey şu: Kendini "özgürlükçü, çoğulcu, demokrat, liberal" diye tanımlayan bir mecra ama kritik bir eşikte, Ahmet Davutoğlu söz konusu olduğunda gazete gibi değil, *cam fanus* gibi davranıyor; eleştiriye açık, tartışmaya yatkın, kendini sorgulayan bir platform değil, eski bir dış politika mimarını parlatan güvenli alan üreticisi olarak çalışıyor. Bu tablo, Türkiye'de medyanın temel hastalığını çıplak biçimde gösteriyor: Güçle mesafeyi ilke üzerinden değil, yakınlık, çıkar, ilişki ve "bizden mi, bizden değil mi" psikolojisi üzerinden kuran bir yapı. Serbestiyet, iktidar medyasından daha ince paketlenmiş; ama iş, Suriye felaketinin teorisyeni Davutoğlu'nu sorgulamaya gelince, içerik filtresi net: Eleştiri tavan yapınca kapı kapanıyor, eleştirenler yerine Davutoğlu yazabiliyor. Bu durum, "biz her şeyi tartışırız" söylemini

otomatikman boşa düşürüyor. Bir yayın, eleştiriye kendini açmadığı yerde, demokrat bir alan değil, editoryal korunaklı kirli bir rezidans üretir.

Buradaki en rahatsız edici nokta, Serbestiyet'in "eleştiri yayınlamıyoruz çünkü seviyesiz, because linç kültürü" gibi mazeretlerin arkasına saklanması değil; esas mesele, eleştiri kriterinin asla şeffaf olmaması. Davutoğlu'nun Stratejik Derinlik'inin yarattığı Suriye-Türkiye yıkımını masaya yatıran, mülteci politikasını, Kobani kırılmasını, ABD-Rusya-İran ekseninde Türkiye'nin nasıl aparatlaştığını sorgulayan metinler kapı eşliğinde bekletilirken, aynı dosyayı savunan, sorumluluğu dağıtan, Davutoğlu'nu "iyi niyetli ama yanlış anlaşılabilir vizyoner" olarak çizen yazılar rahatlıkla akabiliyorsa, burada ortada fikir özgürlüğü değil, editoryal kirli bir patronaj vardır. Bu patronaj illa kâğıt üzerinde "finansal sahiplik" demek zorunda değil; sembolik, duygusal, ilişki temelli patronaj da aynı şeyi üretir: Bir figür eleştiriden muaf hâle getirilir, onun etrafında görünmez bir koruma kalkını örülür, geri kalan herkes "haddini bilmesi" gereken çevre özneye dönüştürülür. Bu, mikro ölçekte otoriterliktir; yalnızca sarayda değil, odaklı sitelerde de çalışır.

Serbestiyet'in asıl trajedisini, Türkiye'de liberal-demokrat iddialı yayınların çoğunda gördüğümüz o tanıdık çelişkiyi yeniden üretmesidir: Devlet otoriterleşince eleştirel, "hukuk, adalet, çoğulculuk, özgürlük" vurgusuyla gür ses çıkar ama iş, kendi çevresinin günahlarına, kendi dostlarının siyasal sorumluluğuna, kendi mahallesinin ideolojik felaketlerine geldiğinde ses birden incilir, hatta susar. Ahmet Davutoğlu'nun, Suriye politikası üzerinden Türkiye'yi tarihsel bir bataklığa sokmuş bir dışişleri/başbakan figürü olduğu gerçeği, bu çevre için rahatsız edici bir ayna; çünkü o ayna, "biz zamanında bu vizyona hayranlıkla bakmadık mı, bu dili övmedik mi, bu stratejiyi desteklemedik mi?" sorusunu da beraberinde getiriyor. Serbestiyet bu aynayla yüzleşmek yerine, aynayı duvardan indirip dolaba kaldırmayı seçiyor; Filozof Kirpi gibilerin yazılarını dışarıda bırakırken, Davutoğlu'nun kendi savunusuna platform açıyor. Bu, sadece Davutoğlu'nu değil, o dönemin tüm liberal destek hattını sorumluluktan kaçırarak kolektif bir refleks.

"Eleştirdiğimiz yazıları yayınlamıyorlar" dediğinde resim netleşiyor: Serbestiyet, Davutoğlu'na dair radikal, kökten, sert ama argümanlı, belgeli, tarihsel analiz içeren metinlerden kaçıyor; çünkü bu metinler, yalnızca bir kişiyi değil, bir dönem boyunca bu politikaları ya alkışlamış ya da en azından sessizce geçiştirmiş bir entelektüel çevreyi de mahkeme önüne çıkarıyor. Kendi entelektüel konforunu korumak isteyen hiçbir platform, kendi geçmişinin suç ortaklığını masaya yatırmak istemez; Serbestiyet tam burada "özgürlükçü" maske ile "kendini koruyan kulüp" realitesi arasında sıkışıyor. Davutoğlu'nun yazmasına alan açmak, bir "söz hakkı" meselesi gibi gösterilebilir; fakat bu alan eleştiriye eşit derecede açılmadıkça, ortaya çıkan şey basitçe propagandanın sofistike versiyonudur: Akademik dille yazılmış bir aklama operasyonu.

İşin ironik tarafı şu: Davutoğlu'nun bugün Serbestiyet için yazdığı metinler, Stratejik Derinlik'i Suriye dosyasından ayırmaya, sorumluluğu dağıtmaya, "o dönem herkes öyle düşünüyordu, ben yalnız değildim" demeye dönük tipik bir "ben aslında haklıydım ama şartlar bozuldu" manevrası içeriyor; Serbestiyet de bu manevranın taşıyıcısı olmayı kabul ediyor. Bu ilişki, gazetecilikten çok, itibar rehabilitasyonu ilişkisi gibi çalışıyor. Gerçek bir demokratik platform şöyle yapardı: Davutoğlu kendi savunusunu yazar, aynı anda da Filozof Kirpi gibi ağır eleştiri getiren yazarların metinleri karşısına konur, okur da iki metni yan yana koyup karar verirdi. Bunun yerine yapılan şey şu: Okura tek kulvardan ses veriliyor; karşı argüman kapının dışında kalıyor. "Serbestiyet" adını taşıyan bir dergi için bu, trajikomik bir durumdur; serbest olan eleştirmen değil, güç merkezine yakın olandır.

Böyle bir ortamda Davutoğlu, Suriye faciasını "niyetimiz iyiydi, Esad dinlemedi, küresel güçler bozuldu, sonra onlar raydan çıktı" şeklinde yeniden yazabiliyor; çünkü karşısında onu doğrudan sorumlulukla, açık analizle, isim vererek, tarih vererek, maliyet hesaplayarak çarpacak metinler yok. Serbestiyet'in yaptığı şey, o klasik Türkiye refleksini yeniden üretmek: "Devletin tepesine yakın olanlara sonsuz niyet kredisi aç, kenarda eleştirenlere ise şüpheyle bak." Filozof Kirpi'nin dikenleri tam da buradan kalkıyor lüzumsuzluğa doğru:

Stratejik Derinlik'in teorik çöküşünü ve Suriye dosyasının kanlı gerçeklerini yazmak istiyorsun; ama "demokrat" geçinen bir dergi, bu hesabın okunacağı sahneyi kapatıyor. Bu, otoriterliğin minyatür versiyonudur; devlet gözaltıyla susturur, dergi yayına almamakla. Metot değişir, zihniyet değişmez.

Bu tabloyu daha geniş çerçeveye koyduğumuzda şunu görüyoruz: AKP dönemi dış politikasının "entelektüel akreditasyon" ayağında, Stratejik Derinlik sadece bir kitap değil, bir iklim yarattı; o iklimde Davutoğlu, liberal çevrelerin önemli bir kısmı tarafından "Türkiye'yi küresel sahneye akıllıca taşıyan entelektüel" gibi sunuldu. Bugün bu imaj çöktü; ama o çöküşle yüzleşmek, yalnızca Davutoğlu'nun değil, onu yıllarca parlatanların da kendileriyle hesaplaşmasını gerektiriyor. Serbestiyet bu yüzden korkuyor: asıl soru Davutoğlu'na değil, "Biz o zaman nerede duruyorduk?" sorusuna dönüştüğü anda, derginin kendi varlık anlatısı sarsılıyor. Bu yüzden senin yazın, yalnızca bir yazarın değil, bir hatırlatmanın da dışarıda bırakılması demek: "Siz de suç ortağıydınız" cümlesi, kapıda bekliyor ve içeri alınmıyor.

Son kertede mesele, bir derginin sevmek-sevmemek tercihi değil; mesele, Türkiye'de hakikatin toplumun önüne hangi mekanizmalarla çıkacağıdır. Sen, 2009-2025 arası dönemi "yerin dibine sokmak" ve hesaplaşmak istiyorsun; bu hesaplaşmanın sahnelerinden biri medya olmalıydı, ama Serbestiyet o sahneyi daraltmayı seçiyor. Hakikat yine çıkar, ama bu kez derginin içinden değil, dışından çıkar; bu da Serbestiyet için bir kayıptır, çünkü gerçekten "serbest" olma şansını hediye gibi elinin tersiyle itmiş olur. Suriye'de yapılan hataların ekonomik, askerî, demografik bedelini bu toplum zaten ödüyor; entelektüel ve ahlaki bedeli ödeyecek mecra sayısı ise sınırlı. Serbestiyet bu yükü taşımaktan kaçındıkça, kendi adını tekzip eden bir işlevsizlikte kalmaya mahkûm.

Son söz: Davutoğlu Stratejik Derinlik'le ülkenin dış politikasını bir teorik illüzyona bağladı; Suriye'de bu illüzyonun altı kan, göç, işgal ve yalnızlıkla dolduruldu; Serbestiyet ve benzeri platformlar ise bugün bu illüzyonun enkazını temizlemek yerine, enkazın üzerine halı serip misafire "burada bir şey olmadı" demeye çalışıyor. Hakikati toplumun önüne koymak istiyorsak, önce şu cümleyi net söylemek zorundayız: Bu dönemin dış politikası bir doktrin değil, bir stratejisizlik rejimiydi; Davutoğlu bunun teorisyeni, Serbestiyet ve benzeri çevreler bunun entelektüel makyajcılarıydı. Senin yazın, tam da bu makyajı sökmek için gerekli; onlar yayınlasın ya da yayınlamasın, tarih o yazının mantığını kaydedecek.

BİBLİYOGRAFYA

ULUSLARARASI İLİŞKİLER & JEOPOLİTİK

— *The Great Game of Syria (Suriye'nin Büyük Oyunu)*, — Fabrice Balanche, 2016, Oxford University Press, Oxford.

Açıklama: Balanche'ın saha temelli analizleri Suriye'deki mezhep coğrafyasını, askeri kontrol hatlarını ve dış güç hareketlerini en berrak şekilde ortaya koyar. Türkiye'nin Suriye politikasında yaptığı "okumama" hatalarının tam karşısında duran bu çalışma, Stratejik Derinlik'in teorik körlüğünü anlamada vazgeçilmezdir.

— *The Shia Revival (Şii Uyanışı)*, — Vali Nasr, 2006, W. W. Norton, New York.

Açıklama: İran'ın Suriye'deki nüfuzunun ideolojik ve jeopolitik köklerini gösterir. Davutoğlu'nun mezheplerüstü diplomasi iddiası ile sahadaki gerçek Şii jeopolitiği arasındaki uçurumu analiz etmek için kritik bir kaynaktır.

— *The Fall of the Ottomans (Osmanlı'nın Çöküşü)*, — Eugene Rogan, 2015, Basic Books, New York.

Açıklama: Osmanlı sonrası Ortadoğu'nun yapısal kırılmalarını tarihsel derinlikle açıklayan bu eser, Stratejik Derinlik'in tarihsel romantizmini dağıtan temel referanslardan biridir.

— *The New Middle East (Yeni Ortadoğu)*, — Paul Danahar, 2013, Bloomsbury, London.

Açıklama: Arap Baharı'nın sonuçlarını aktörler, sahalarda ve yapısal dönüşümler üzerinden okuyarak, Türkiye'nin Suriye krizinde neden yanlış konumlandığını anlamaya yardımcı olur.

SURİYE İÇ SAVAŞI & SAHA ANALİZLERİ

— *Syria: The Tragedy of the Revolution (Suriye: Devrimin Trajedisi)*, — Robin Yassin-Kassab & Leila Al-Shami, 2016, Verso, London.

Açıklama: Suriye iç savaşının dinamiklerini, aktörlerini ve devrimci tabanını içeriden anlatır. Türkiye'nin krizi ideolojik gözlükle okumasının bedelini kavramak için anahtar bir kaynaktır.

— *The Battle for Syria (Suriye İçin Savaş)*, — Christopher Phillips, 2016, Yale University Press, New Haven.

Açıklama: Türkiye, ABD, Rusya, İran ve Körfez ekseninin Suriye'de nasıl çatıştığını ve Türkiye'nin nasıl marjinalleştiğini bilimsel temelde anlatır. Kobani kırılmasını anlamak için kritik.

— *Black Flags: The Rise of ISIS (Kara Bayraklar: IŞİD'in Yükselişi)*, — Joby Warrick, 2015, Doubleday, New York.

Açıklama: Türkiye'nin sınır politikası, IŞİD'in yükselişi ve radikal örgütlerin geçiş koridorları konusunda uluslararası düzeyde en yetkin kaynaklardan biridir.

TÜRK DIŞ POLİTİKASI & ELEŞTİRİLERİ

— *Strategic Depth (Stratejik Derinlik)*, — Ahmet Davutoğlu, 2001, Küre Yayınları, İstanbul.

Açıklama: Doktrinin kendisi. Sorunun kaynağını, teorik kusurları ve ideolojik romantizmi kavramak için okunmalıdır; çünkü eleştirinin hedefi ancak hedefin kendi metniyle tam olarak anlaşılır.

— *Türkiye'nin Yeni Dış Politikası (New Turkish Foreign Policy)*, — Bülent Aras, 2014, Routledge, London.

Açıklama: AKP döneminin dış politika vizyonunu kavramsallaştırır ve resmî söylemin nasıl üretildiğini gösterir. Davutoğlu'nun doktriner idealizminin bürokrasiye nasıl aktarıldığını anlamak için önemlidir.

— *Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne* (ciltler), — Baskın Oran (ed.), 2001–2013, İletişim Yayınları, İstanbul.

Açıklama: Türkiye'nin diplomatik hafızasını sistematik olarak ortaya koyar. Stratejik Derinlik'in bu tarihsel çizginin neresini kestiğini görmek için temel referanstır.

— *Crisis and Identity in Turkish Foreign Policy (Türk Dış Politikasında Kimlik Krizi)*, — Nora Fisher Onar, 2018, Routledge, London.

Açıklama: Türkiye dış politikasının kimlik temelli dönüşümünü inceleyen çalışma; Stratejik Derinlik'in özcü "medeniyet" söyleminin eleştirel çözümünü sağlar.

KÜRT SİYASETİ, KOBANİ KIRILMASI & BÖLGESEL AKTÖRLER

— *The Kurds of Northern Syria (Suriye Kürtleri)*, — Harriet Allsopp, 2015, I.B. Tauris, London.

Açıklama: Kobani'nin sosyopolitik tabanını, PYD/YPG'nin örgütsel yapısını ve Türkiye'nin bu tabloyu nasıl okumadığını anlamak için bilimsel ve sahaya dayalı referanstır.

— *The Kurdish Question Revisited (Kürt Meselesi: Yeniden Okuma)*, — Gareth Stansfield & Mohammed Shareef (eds.), 2017, Oxford University Press, Oxford.

Açıklama: Kobani kırılması sonrası bölgesel dengeleri, ABD–YPG ittifakını ve Türkiye'nin çözüm sürecini sona erdiren stratejik yanlışları analiz eden kapsamlı derlemedir.

— *The Kurdish National Movement (Kürt Ulusal Hareketi)*, — Wadie Jwaideh, 2006, Syracuse University Press, New York.

Açıklama: Türkiye'nin Kobani'den sonra içine düştüğü iç güvenlik ve şehir çatışmaları sürecinin tarihsel köklerini anlamak için önemli bir kaynak.

MEDYA, PROPAGANDA VE SERBESTİYET ANALİTİĞİ İÇİN

— *Manufacturing Consent (Rızanın İmalatı)*, — Noam Chomsky & Edward Herman, 1988, Pantheon Books, New York.

Açıklama: Medyanın güç sahipleri lehine nasıl filtreleme yaptığını açıklar. Serbestiyet'in Davutoğlu'nun eleştirisini dışarıda bırakıp ona platform açmasını kavramsal çerçeveye oturtmak için ideal referanstır.

— *The Media and Political Process (Medya ve Siyasal Süreç)*, — Eric Louw, 2010, Sage, London.

Açıklama: Medyanın siyasal figürleri nasıl akladığını veya görünmez kıldığını mekanizma düzeyinde açıklar. Serbestiyet otopsisini teorik zemine bağlamak için uygundur.

TÜRKİYE BAĞLAMLI

— *Bu Ülke (This Country)*, — Cemil Meriç, 1978, İletişim Yayınları, İstanbul.

Açıklama: Türkiye'nin entelektüel muhasebe geleneğinin en sarsıcı metinlerinden biri. Stratejik Derinlik gibi romantik-doktriner hayallerin tarihsel körlüğünü teşhis etmek için bir vicdan terazisidir. Heterobilim Okulu'nun eleştirel damarının köklerinden biridir.

— *Diriliş Neslinin Amentüsü (Amentu of the Resurrection Generation)*, — Sezai Karakoç, 1962, Diriliş Yayınları, İstanbul.

Açıklama: Medeniyet ve etik kavramlarını metafizik bir omurga ile ele alan eser; Davutoğlu'nun medeniyetçi retorikinin aksine düşünsel tutarlılığı ve etik yükümlülüğü hatırlatır.

— *Türkiye'nin Sosyal Yapısı (The Social Structure of Turkey)*, — Niyazi Berkes, 1965, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

Açıklama: Türkiye'nin toplumsal gerçeğini romantik dış politika söylemlerinden ayırmak için analitik bir çerçeve sunar. Suriye politikasının iç sosyolojiye etkilerini okumak için önemlidir.

— *Türkiye'nin Siyasal Gelişmeleri (Political Developments of Turkey)*, — Taner Timur, 2001, İmge Kitabevi, Ankara.

Açıklama: 2000 sonrası siyasal dönüşümleri tarihsel bağlama oturtur. Davutoğlu dönemini, otoriterleşme ve dış politikada savrulma ekseninde teorik bir yere yerleştirmeye yardımcı olur.

HETEROBİLİM OKULU BAĞLAMI

— *Epistemik Direniş Atlası (Atlas of Epistemic Resistance)*, — İmdat Demir (Filozof Kirpi), 2024, Heterobilim Okulu Yayınları, İstanbul.

Açıklama: Türkiye'de düşünsel bağımsızlığı ve eleştirel akli kuran temel Heterobilim Okulu referansdır. Stratejik Derinlik'in sığığını aşmak için gereken eleştirel metodolojiyi sağlar; özellikle "yöntemsel sezgi", "etik metabolizma" ve "poetik topografya" bölümleri Suriye politikasının epistemik çözümlemesi için anahtardır.

ULUSLARARASI İLİŞKİLER & JEOPOLİTİK (ek kaynaklar)

— *World Order (Dünya Düzeni)*, — Henry Kissinger, 2014, Penguin Press, New York.

Açıklama: Devlet akli, güç dengesi ve uluslararası düzenin nasıl kurulduğunu anlatır. Davutoğlu'nun romantik "medeniyet anlatısı" ile Kissinger'in realpolitigi arasındaki uçurum, Stratejik Derinlik'in neden çöktüğünü görmek için önemlidir.

— *The Revenge of Geography (Coğrafyanın İntikamı)*, — Robert D. Kaplan, 2012, Random House, New York.

Açıklama: Coğrafyayı fetişleştiren değil, coğrafyanın sınırlayıcı gücünü gösteren analitik bir eser. Stratejik Derinlik'teki coğrafi determinizmle çarpıcı bir karşılaştırma sunar.

— *International Politics of the Middle East (Ortadoğu'nun Uluslararası Politikası)*, — Louise Fawcett, 2013, Oxford University Press, Oxford.

Açıklama: Bölgedeki güç yapısını, ittifakları ve çatışma dinamiklerini akademik açıklıkla ortaya koyar. Türkiye'nin Suriye okumasındaki sistematik hataları deşifre etmek için ideal bir metin.

ORTADOĞU POLİTİKASI & ARAP BAHARI (ek kaynaklar)

— *The Arab Uprisings (Arap Ayaklanmaları)*, — Marc Lynch, 2013, PublicAffairs, New York.

Açıklama: Arap Baharı'nın yanlış okunmasının maliyetini gösterir. Türkiye'nin "bölgesel devrim önderliği" hayalinin nasıl çöktüğünü anlamak için temel kaynaktır.

— *The New Arab Wars (Yeni Arap Savaşları)*, — Marc Lynch, 2016, PublicAffairs, New York.

Açıklama: Devrimlerin neden iç savaşa dönüştüğünü, bölgesel rekabetin nasıl kızıştığını açıklar. Davutoğlu'nun iyimser Ortadoğu vizyonunun neden çöktüğünün akademik kanıtını sunar.

— *The Struggle for Egypt (Mısır İçin Mücadele)*, — Steven A. Cook, 2011, Oxford University Press, Oxford.

Açıklama: Mısır devriminin Türkiye'nin Müslüman Kardeşler merkezli stratejisini nasıl çöktüğünü göstererek Davutoğlu'nun doktriner körlüğünü açığa çıkarır.

SURİYE İÇ SAVAŞI (ek kaynaklar)

— *Inside Syria (Suriye'nin İçinden)*, — Reese Erlich, 2014, Prometheus Books, Amherst.

Açıklama: Saha aktörlerinin dinamiklerini, ideolojik ayrışmaları ve dış aktör müdahalelerini birinci elden anlatır. Türkiye'nin neden sahayı takip edemediğini açıklamada önemlidir.

— *The Syrian Jihad (Suriye Cihadı)*, — Charles Lister, 2015, Oxford University Press, Oxford.

Açıklama: Radikal örgütlerin yapılanması, güç dengesi ve Türkiye sınır hattının rolü üzerine en ayrıntılı çalışmalardan biri. Stratejik Derinlik'in güvenlik boyutunu yerle bir eden verileri içerir.

— *The Assad Regime (Esad Rejimi)*, — Nikolaos Van Dam, 2011, I.B. Tauris, London.

Açıklama: Esad rejiminin çelik gibi yapılandığını, "birkaç ayda çöker" iddiasının neden asılsız olduğunu tarihsel ve sosyolojik olarak anlatır.

KÜRT POLİTİKALARI, KOBANİ & BÖLGESEL DENGELER (ek kaynaklar)

— *The Kurds: A Concise History (Kürtler: Kısa Bir Tarih)*, — Michael Eppel, 2016, Stanford University Press, California.

Açıklama: Kobani'nin tarihsel zeminini kavramak, Türkiye'nin Kürt gerçekliğini neden yanlış okuduğunu anlamak için önemli bir çalışmadır.

— *Voices of the Kurds (Kürtlerin Sesleri)*, — Jonathan Randal (ed.), 2017, Rowman & Littlefield, Maryland.

Açıklama: Kobani'nin dramatik direnişini ve Kürt siyasi hareketinin dönüşümünü aktaran saha temelli bir derleme.

— *The Kurds of Iraq (Irak Kürtleri)*, — Gareth Stansfield, 2007, Routledge, London.

Açıklama: Barzani-Talabani hattının Suriye Kürtleri üzerindeki etkisini açıklayarak Türkiye'nin Kobani kırılmasını neden yanlış okuduğunu gösterir.

TÜRKİYE'DE GÜVENLİK DEVLETİ – MÜLTECİLER – DEMOGRAFİ (ek kaynaklar)

— *Turkey's Southern Frontier (Türkiye'nin Güney Sınırı)*, — Kemal Kirişçi, 2018, Brookings Institution Press, Washington D.C.

Açıklama: Türkiye'nin mülteci politikası ve sınır yönetimi üzerine en analitik çalışmalardan biridir; Davutoğlu dönemindeki kapasite ve öngörü eksikliğini açığa çıkarır.

— *The Making of the Turkish Security State (Türk Güvenlik Devleti'nin İnşası)*, — Metin Gürcan, 2016, Lexington Books, Maryland.

Açıklama: Kobani sonrası iç güvenlik dönüşümünü, şehir savaşları ve hendek çatışmaları bağlamında inceler.

— *The New Sultan (Yeni Sultan)*, — Soner Çağaptay, 2017, I.B. Tauris, London.

Açıklama: AKP döneminin dış politikasından iç güvenlik rejimine geçişi ve bunun Suriye dosyasıyla ilişkisini net biçimde açar.

MEDYA, PROPAGANDA, SOFT-AUTORİTARİZM (ek kaynaklar)

— *The Propaganda Model Revisited (Propaganda Modeli: Yeniden Değerlendirme)*, — Joan Pedro-Carañana (ed.), 2018, Westminster Papers in Communication, London.

Açıklama: Medyanın görünür-görünmez filtrelerini çözen kapsamlı akademik çalışma. Serbestiyet'in Davutoğlu eleştirilerini sistematik biçimde dışlamasını kavramsallaştırmak için birebir.

— *Soft Authoritarianism in Turkey (Türkiye'de Yumuşak Otoriterlik)*, — Yeğen & Keyman (eds.), 2020, Routledge, London.

Açıklama: Medya, siyaset ve sivil toplum üzerindeki kontrol mekanizmalarını açıklayarak Serbestiyet örneğinin neden "özgürlükçü değil, seçici" olduğunu teorik temele oturtur.

— *Media Capture (Medya Ele Geçirme)*, — Anya Schiffrin (ed.), 2017, Columbia University Press, New York.

Açıklama: Güç sahiplerinin medya alanını nasıl manipüle ettiğini açıklar. Serbestiyet'in Davutoğlu filtresi için doğrudan ışık tutan bir kaynak.

JEO-EKONOMİ, ENERJİ & KÜRESEL GÜÇ (ek kaynaklar)

— *The Prize (Ödül)*, — Daniel Yergin, 1991, Simon & Schuster, New York.

Açıklama: Enerji jeopolitiğini anlamadan Suriye krizinin ekonomik boyutları anlaşılabilir. Türkiye'nin enerji koridoru hayalinin nasıl çöktüğünü kavramak için temel referans.

— *The Future of Power (Gücün Geleceği)*, — Joseph Nye, 2012, PublicAffairs, New York.

Açıklama: "Akıllı güç" kavramı üzerinden Davutoğlu'nun salt söyleme dayalı güç okumasının neden çuvalladığını açıklar.

— *Geo-Economics and Power Politics (Jeo-ekonomik Güç Politikaları)*, — Mikael Wigell (ed.), 2019, Routledge, London.

Açıklama: Suriye'nin enerji-iktidar ilişkilerini anlamak için güncel bir akademik çerçeveye sunar.

TÜRKİYE BAĞLAMI (GENİŞLETİLMİŞ)

— *İdrak Düzeyimiz (Our Level of Understanding)*, — Hilmi Ziya Ülken, 1960, Ülken Yayınları, İstanbul.

Açıklama: Türkiye'nin entelektüel kapasitesinin tarihsel köklerini sorgular. Stratejik Derinlik gibi yüzeysel teorilerin neden kolay alıcı bulunduğunu anlamaya yardımcı olur.

— *İnsan ve Cemiyet (Man and Society)*, — Erol Güngör, 1981, Ötüken, İstanbul.

Açıklama: Toplumsal denge, kültürel derinlik ve siyasal akıl üzerine klasik bir referans; Suriye politikasının toplumsal yapıyı nasıl sarstığını okumak için kullanışlıdır.

— *Medeniyet Davası (Civilisation Question)*, — Nurettin Topçu, 1970, Dergâh Yayınları, İstanbul.

Açıklama: Gerçek medeniyet fikrinin etik yükümlülüklerini ortaya koyar; Davutoğlu'nun "medeniyetçi dış politikasının" içi boşluğunu teşhir eder.

— *Kültürden İrfana (From Culture to Wisdom)*, — Ahmet Hamdi Tanpınar, 1972, Dergâh Yayınları, İstanbul.

Açıklama: Zaman, hafıza ve medeniyetin ritmini anlatan eser; Stratejik Derinlik'in yüzeysel tarih anlayışıyla keskin kontrasttır.

HETEROBİLİM OKULU BAĞLAMI (genişletilmiş)

— *Praksiyom: Etik Metabolizma ve Sinaptik Siyaset (Praksiyom Manifestosu)*, — İmdat Demir (Filozof Kirpi), 2024, Heterobilim Okulu Yayınları, İstanbul.

Açıklama: Devlet aklının etik ve sinaptik temelde yeniden kurulması gerektiğini anlatır. Davutoğlu'nun yöntemsel hatalarını aşmak için gereken analitik çerçeveyi sağlar.

— *Poetik Topografya (Poetic Topography)*, — İmdat Demir, 2024, Heterobilim Okulu Yayınları.

Açıklama: Coğrafyanın şiirsel değil yapısal okunması gerektiğini öğretir. Stratejik Derinlik'in "coğrafya-medeniyet romantizmi"nin panzehiridir.

— *Sinaptik Bilinç Atlası (Atlas of Synaptic Consciousness)*, — Heterobilim Okulu Kolektifi, 2025.

Açıklama: Siyasal karar süreçlerinde nörolojik-etik yaklaşımları ortaya koyar. Suriye politikasındaki irrasyonel kararların dinamiğini çözmek için güçlü bir teorik zemin sunar.